

Схвалено вченою радою НДІ
державного будівництва та місцевого
самоврядування НАПрН України
протокол № від 202 р.

Введено в дію наказом директора НДІ
державного будівництва та місцевого
самоврядування НАПрН України
від року №

ПОЛОЖЕННЯ

про політику запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Науково-дослідному інституті державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

1. Загальні положення

1.1. Положення про політику запобігання та протидії булінгу (цькуванню) (далі – Положення) в Науково-дослідному інституті державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України (далі – Інститут) регламентує політику та процедури попередження, виявлення та протидії ситуаціям, пов'язаних із булінгом (цькуванням), врегульовує питання щодо створення безпечного освітнього середовища.

1.2. Положення розроблене відповідно до Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенції про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», наказів Міністерства освіти і науки України «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» від 28.12.2019 р. № 1646, «Про затвердження Плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти» від 26.02.2020 р. № 293, Статуту та інших локальних актів Інституту.

1.3. Положення затверджується постановою Вченої ради Інституту та вводиться в дію наказом директора Інституту.

1.4. Положення поширюється на наукових (науково-педагогічних) та інших працівників Інституту, здобувачів вищої освіти Інституту.

1.5. Терміни, використані у цьому Положенні, вживаються у таких значеннях:

кривдник (булер) — особа (учасник освітнього процесу), яка вчиняє булінг (цькування) щодо іншої особи (учасника освітнього процесу);

потерпілий (жертва булінгу) — особа (учасник освітнього процесу), щодо якої було вчинено булінг (цькування);

спостерігачі — свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування);

сторони булінгу (цькування) — безпосередні учасники випадку: кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності).

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Законах України «Про освіту», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

2. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) в Інституті

2.1. Проявами, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу в Інституті, є:

замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;

неврівноважена поведінка;

агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;

різка зміна звичної для особи поведінки;

уповільнене мислення, знижена здатність до навчання чи роботи;

відлюдкуватість, уникнення спілкування;

ізоляція, виключення з групи, небажання учасників освітнього процесу спілкуватися;

занижена самооцінка, наявність почуття провини;

поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;

демонстрація страху перед появою інших працівників та аспірантів Інституту;

схильність до пропуску навчальних занять;

відмова відвідувати Інститут з посиланням на погане самопочуття;

депресивні стани;

аутоагресія (самоушкодження);

суїцидальні прояви;

явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);

намагання приховати травми та обставини їх отримання;

скарги на біль та (або) погане самопочуття; пошкодження чи зникнення особистих речей; вимагання особистих речей, їжі, грошей; жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;

наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;

наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

2.2. До булінгу (цькування) в Інституті належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщенні Інституту та на прилеглих територіях (включно з навчальними приміщеннями, приміщеннями для проведення заходів, коридорами, вбиральнями тощо) та (або) за межами Інституту під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи Інституту, та інших заходів, що організовуються за згодою директора Інституту, в тому числі дорогою до (із) Інституту.

2.3. Випадки булінгу (цькування) можуть траплятися поза освітнім процесом, в інших місцях, зокрема, на прилеглих до Інституту територіях, у мережі Інтернет тощо.

2.4. Ознаками булінгу (цькування) є систематичне вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно певної особи, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру;

словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи;

будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток;

будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, завдання ударів;

інші правопорушення насильницького характеру.

2.5. Цей перелік ознак не є вичерпним і може включати й інші прояви насильницького характеру.

2.6. Булінгом (цькуванням) вважається також діяння, при вчиненні якого не обов'язково повторюється одна форма насильства (лише фізичне чи психологічне насильство). Вони можуть бути змішаними (при систематичності), проте відбуватися щоразу щодо однієї і тієї ж особи.

2.7. Суб'єктами реагування у разі настання випадку булінгу (цькування) в Інституті (далі - суб'єкти реагування) є:

дирекція Інституту;

комісія з розгляду випадку булінгу (цькування);

голова Ради молодих вчених.

2.8. Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) діють в межах повноважень, передбачених законодавством та цим Порядком.

2.9. Суб'єкти реагування здійснюють заходи, спрямовані на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в Інституті, згідно з Планом заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в Інституті.

2.10. Наукові (науково-педагогічні) та інші працівники Інституту, аспіранти Інституту у разі, якщо вони виявляють булінг (цькування), зобов'язані:

вжити невідкладних заходів для припинення небезпечного впливу;

повідомити дирекцію Інституту або членів комісії з розгляду випадку булінгу (цькування);

за потреби надати домедичну допомогу та викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;

звернутись (за потреби) до територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України.

3. Подання та розгляд (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в Інституті

3.1. Учасники освітнього процесу можуть повідомити про випадок булінгу (цькування), стороною якого вони стали або підозрюють про його вчинення стосовно певної особи та (або) такою особою стосовно інших учасників, або про який отримали достовірну інформацію, дирекцію Інституту або інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) в Інституті.

Заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) або підозру щодо його вчинення приймає заступник директора Інституту з наукової роботи.

Повідомлення можуть бути в усній та (або) письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

Повідомлення (інформація) про випадок булінгу (цькування), отримані проректором з навчально-методичної роботи в усній формі, мають бути зафіксовані у письмовій формі й зареєстровані відповідно до порядку внутрішнього діловодства.

Подання і розгляд заяв про випадки булінгу (цькування) в Університеті здійснюються згідно із законами України «Про освіту» і «Про звернення громадян» з урахуванням, зокрема:

- конфіденційності й заборони розголошення відомостей, що містяться у зверненнях про особисте життя громадян без їх згоди, та іншої інформації, якщо це ущемлює права й законні інтереси громадян (частина друга статті 30 Закону України «Про освіту» та стаття 10 Закону України «Про звернення громадян»);

- заборони переслідування громадян за подання звернення і неприпустимість примушування їх до його подання (стаття 9 Закону України «Про звернення громадян»).

Діловодство щодо звернень громадян ведеться відповідно до Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, у засобах масової інформації, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 348.

3.2. Заступник директора Інституту з наукової роботи у разі отримання заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування):

- невідкладно у строк, що не перевищує однієї доби, повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України про випадок булінгу (цькування);

- за потреби викликає бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;

- скликає засідання комісії з розгляду випадку булінгу (цькування) (далі - комісія) не пізніше ніж упродовж трьох робочих днів з дня отримання заяви або повідомлення.

4. Комісія з розгляду випадку булінгу (цькування), права та обов'язки її членів, порядок роботи

4.1. Метою діяльності комісії є припинення випадку булінгу (цькування) в Інституті; відновлення та нормалізація стосунків, створення сприятливих умов для подальшого здобуття освіти чи робочого процесу; з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування), та вжиття заходів для усунення таких

причин; оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в соціальних та психолого-педагогічних послугах та забезпечення таких послуг.

4.2. Діяльність комісії здійснюється на принципах:

законності;

верховенства права;

поваги та дотримання прав і свобод людини;

неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування);

відкритості та прозорості;

конфіденційності та захисту персональних даних;

невідкладного реагування;

комплексного підходу до розгляду випадку булінгу (цькування);

нетерпимості до булінгу (цькування) та визнання його суспільної небезпеки.

Комісія у своїй діяльності забезпечує дотримання вимог Законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

4.3. До завдань комісії належать:

збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), зокрема пояснень сторін булінгу (цькування); експертних висновків (за наявності), якщо у результаті вчинення булінгу (цькування) була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого; інформації, збереженої на технічних засобах чи засобах електронної комунікації (Інтернет, соціальні мережі, повідомлення тощо); іншої інформації, яка має значення для об'єктивного розгляду заяви;

розгляд та аналіз зібраних матеріалів щодо обставин випадку булінгу (цькування) та прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві.

4.4. У разі прийняття рішення комісією про наявність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві, до завдань комісії також належать:

оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних та психолого-педагогічних послуг та забезпечення таких послуг;

визначення причин булінгу (цькування) та необхідних заходів для усунення таких причин;

визначення заходів виховного впливу щодо сторін булінгу (цькування);

надання рекомендацій для наукових (науково-педагогічних) та інших працівників Інституту, аспірантів Інституту щодо доцільних методів здійснення освітнього та робочого процесу та інших заходів зі сторонами булінгу (цькування).

4.5. Склад комісії затверджується наказом директора Інституту.

Комісія виконує свої обов'язки на постійній основі.

4.6. Склад комісії формується з урахуванням її основних завдань.

Комісія складається з голови, заступника голови, секретаря та не менше ніж п'яти її членів.

До складу комісії входять наукові та інші працівники Інституту, а також аспіранти Інституту.

До участі в засіданні комісії за згодою можуть залучатися сторони булінгу (цькування), представники інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) в Інституті.

4.7. Головою комісії є заступник директора Інституту з наукової роботи.

Голова комісії організовує її роботу і відповідає за виконання покладених на комісію завдань, головує на її засіданнях та визначає перелік питань, що підлягають розгляду.

Голова комісії визначає функціональні обов'язки кожного члена комісії. У разі відсутності голови комісії його обов'язки виконує заступник голови комісії.

У разі відсутності голови комісії та заступника голови комісії обов'язки голови комісії виконує один із членів комісії, який обирається комісією за поданням її секретаря.

У разі відсутності секретаря комісії його обов'язки виконує один із членів комісії, який обирається за поданням голови комісії або заступника голови комісії.

У разі визначення іншого голови чи секретаря Комісії необхідно забезпечити відсутність конфлікту інтересів із метою уникнення ситуацій упередженого з'ясування обставин та прийняття Комісією рішення.

4.8. Секретар комісії забезпечує підготовку проведення засідань комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на засіданнях комісії, ведення протоколу засідань комісії.

4.9. Член комісії має право:

ознайомлюватися з матеріалами, що стосуються випадку булінгу (цькування), брати участь у їх перевірці;

подавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються;

брати участь у прийнятті рішення шляхом голосування;

висловлювати окрему думку усно або письмово;

вносити пропозиції до порядку денного засідання комісії.

4.10. Член комісії зобов'язаний:

особисто брати участь у роботі комісії;

не розголошувати стороннім особам відомості, що стали йому відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;

виконувати в межах, передбачених законодавством та посадовими обов'язками, доручення голови комісії;

брати участь у голосуванні.

4.11. Формою роботи комісії є засідання, які проводяться у разі потреби. Дату, час і місце проведення засідання комісії визначає її голова.

4.12. Засідання комісії є правоможним у разі участі в ньому не менш як двох третин її складу.

4.13. Секретар комісії не пізніше вісімнадцятої години дня, що передує дню засідання комісії, повідомляє членів комісії, а також заявника та інших заінтересованих осіб про порядок денний запланованого засідання, дату, час і місце його проведення, а також надає/надсилає членам комісії та зазначеним особам необхідні матеріали в електронному або паперовому вигляді.

4.14. Рішення з питань, що розглядаються на засіданні комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більшістю голосів від затвердженого складу комісії. У разі рівного розподілу голосів голос голови комісії є вирішальним.

4.15. Під час проведення засідання Комісії її секретар веде протокол засідання Комісії за формою, встановленою Додатком до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 р. № 1646.

4.16. Особи, залучені до участі в засіданні комісії, зобов'язані дотримуватись принципів діяльності комісії, зокрема не розголошувати стороннім особам відомості, що стали їм відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

4.17. Особи, залучені до участі в засіданні комісії, під час засідання комісії мають право:

ознайомлюватися з матеріалами, поданими на розгляд комісії;

ставити питання по суті розгляду;

подавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються.

4.18. Голова комісії доводить до відома рішення комісії згідно з протоколом засідання та здійснює контроль за їхнім виконанням.

4.19. Строк розгляду комісією заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) в Інституті та виконання нею своїх завдань не має перевищувати десяти робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення.

5. Запобігання та протидія булінгу (цькуванню) в Інституті

5.1. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Інституті має бути постійним системним процесом, спрямованим на:

визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів запобігання виникненню булінгу (цькування) та (або) потенційних ризиків його виникнення;

виявлення булінгу (цькування) та (або) потенційних ризиків його виникнення;

визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів вирішення ситуацій булінгу (цькування) та/або усунення потенційних ризиків його виникнення.

5.2. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Інституті ґрунтується на принципах:

недискримінації за будь-якими ознаками;

ненасильницької поведінки в міжособистісних стосунках;

партнерства та підтримки між учасниками освітнього процесу;

особистісно-орієнтованого підходу до кожної особи;

розвитку соціального та емоційного інтелекту працівників та здобувачів вищої освіти в Інституті;

гендерної рівності;

участі працівників та аспірантів Інституту в прийнятті рішень відповідно до положень законодавства та установчих документів закладу освіти.

5.3. Завданнями діяльності щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Інституті є:

створення безпечного середовища в Інституті, що включає психологічну та фізичну безпеку учасників освітнього процесу;

визначення стану, причин і передумов поширення булінгу (цькування) в Інституті;

підвищення рівня поінформованості працівників та аспірантів Інституту про булінг (цькування);

формування у працівників та аспірантів Інституту нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, усвідомлення булінгу (цькування) як порушення прав людини;

заохочення всіх працівників та аспірантів Інституту до активного сприяння запобіганню булінгу (цькуванню).

5.4. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Інституті відображається в плані заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) (далі — План) (див. додаток 1).

Розроблення, затвердження та оприлюднення Плану забезпечує заступник директора Інституту з наукової роботи, в межах наданих йому повноважень щодо створення безпечного освітнього та наукового середовища в Інституті, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації, в тому числі булінгу (цькування).

Планування відповідних заходів здійснюється за результатами моніторингу стану освітнього середовища в Інституті.

Заплановані заходи повинні:

спрямовуватись на задоволення потреб Інституту у створенні безпечного для праці та освіти середовища;

мати вимірювані показники ефективності;

залучати всіх працівників та аспірантів Інституту.

План розробляється до початку навчального року. Протягом року заступник директора Інституту з наукової роботи забезпечує проведення моніторингу (за потреби, але не рідше одного разу на півріччя) ефективності виконання Плану та внесення (за потреби) до нього змін.

Заплановані заходи можуть відбуватись у будь-якій формі: зустрічі, бесіди, консультації, лекції, круглі столи, тренінги, тематичні заходи, конкурси, спільні перегляди та обговорення тематичних відеосюжетів, літературних творів, матеріалів ЗМІ, особистого досвіду, запрошення гостей, та інших організаційних формах.

5.5. До заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в Інституті, належать заходи щодо:

організації належних заходів безпеки відповідно до законодавства (пост охорони, відеоспостереженням за місцями загального користування тощо);

організації безпечного користування мережею Інтернет під час робочого чи освітнього процесу;

контролю за використанням засобів електронних комунікацій здобувачами освіти під час освітнього процесу;

розвитку соціального та емоційного інтелекту працівників та аспірантів Інституту, зокрема:

- розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та поважати права інших;

- розуміння та сприйняття принципів рівності та недискримінації, поваги до гідності людини, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки;

- здатності попереджувати та розв'язувати конфлікти ненасильницьким шляхом;

- відповідального ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних з участю в суспільному житті;

- здатності визначати, формулювати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні від власних думки/позиції, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб;

- здатності критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;

- здатності до комунікації та вміння співпрацювати для розв'язання різних суспільних проблем, зокрема шляхом волонтерської діяльності тощо;

- підвищення рівня обізнаності працівників та аспірантів Інституту про булінг (цькування), його причини та наслідки, порядок реагування на його випадки тощо;

- створення в Інституті культури, що ґрунтується на нетерпимості до будь-яких форм насильства та дискримінації, в тому числі булінгу (цькування).